

HAN SCHUIL over AB VAN HANEGEM

Möbius, Van Hanegem, Frith

Amsterdam 1987, atelier in Rijksacademie. Klop, klop, 'binnen' wordt er gebromd. Rastahaar op het hoofd een Zeeuw in hart en nieren, een wantrouwige maar ook nieuwsgierige blik. Wie komt daar nou mijn domein binnen? Een tijdgenoot die op De Ateliers 63 heeft gezeten, bolwerk van het modernistische geloof. Van Hanegem is gegrepen door het postmoderne virus, of moet ik besmet zeggen. Na enig moeizaam heen en weer gepraat komt zijn voorliefde voor Rob Scholte naar boven. Zelf maakt hij uiterst knap geschilderde 'pastiche's' op veertiende- en vijftiende-eeuwse schilderkunst, Ambrogio Lorenzetti, Piero della Francesca om er een paar te noemen. Hij combineert deze op fresco's gebaseerde beelden met doeken die je met het modernisme associeert en hij voegt geometrische elementen in: postmodernisme aan het werk. Is dit een op dat moment in zwang zijnde deconstructieve, eclecticische, einde van de kunst-kunstenaar? Of is er toch sprake van een 'stiekeme' grote liefde voor de schilderkunst met op dat moment in het bijzonder de schilderkunst uit het trecento en het quattrocento? Hier is wat aan de hand, jonge kunstenaar is gegrepen door de nieuwe dogma's van het postmoderne maar is diep in z'n hart ook gefascineerd door het schilderen en het maken van beelden die verder gaan dan ironisch commentaar op eeuwen van kunst maken.

Er volgen nog vele gesprekken, niet altijd makkelijk. De rasta-zeeuw is enigszins stug en laat niet snel het achterste van z'n tong zien. Vreemd genoeg houdt hij niet van reggae en heeft hij niks met Bob Marley. Hij houdt van strakke, experimentele muziek, Zappa, Beefheart, Frith, mainstream is een anathema. Hij zegt niet zonder muziek te kunnen, het is zeer belangrijk voor hem. Zijn gesprekspartner is geen modernist noch een postmodernist, dat levert meer dan genoeg gesprekstof op, vooral ook omdat er het vermoeden is dat we hier met iets bijzonders van doen hebben.

Amsterdam 1995, atelier van Van Hanegem. Het rasta-haar is eraf, we zitten in een geheel andere wereld, weg zijn de directe verwijzingen naar bestaande kunst, weg trecento en quattrocento. Het postmodernisme als beleden overtuiging lijkt ver weg. Hij staat nu op de schouders van de kunstgeschiedenis, de kunstgeschiedenis die hij door en door kent. In de plaats van post-modernisme duizelingwekkende constructies van architectonische vormen en rasters, sterk leunend op het isometrisch perspectief en een wirwar van kronkelende slangen, slingerende verfstreken, hier en daar organische uitbarstingen die doen denken aan het abstract expressionisme. Het Abstract Expressionisme is een oude liefde, in het bijzonder Willem de Kooning, let maar eens op bepaalde kleuren in zijn werk, 'The Rosy-Fingered Dawn at Louse Point' is nabij.

Het bedriegen van het oog is ook duidelijk een opzet, Escher komt daarbij in gedachten, werk waarmee Van Hanegem goed bekend is, maar Van Hanegem is anders, zijn werk is harder en minder anekdotisch, van een voorbijschietende tennisbal op een verder bijna 'abstract' schilderij kijk je niet weg en wat er nog voor verhalend zou kunnen doorgaan (die tennisbal bijvoorbeeld) is minimaal en ingehouden. Hier begint het universum van Van Hanegem waar hij bekend mee zal worden pas echt, in hoge mate mathematisch, geconstrueerd, accuraat en naar grote perfectie neigend. Van Hanegem is een achterneef van de grote Nederlandse voetballer Willem van Hanegem, wereldberoemd geworden om zijn passes, krommingen met grote accuratesse getrapt. Het DNA kruipt waar het niet gaan kan.

Berlijn 2003, atelier van Van Hanegem. Amsterdam heeft voor 50% afgedaan, voortaan brengt Van Hanegem de helft van de tijd door in Berlijn waar hij inmiddels een etage met atelier heeft gehuurd. Eigenzinnig als hij is settelt hij zich waar het broeit en bloeit. Het werk is grotendeels zonder herkenbare figuren, sommigen zouden ze abstract noemen. Topologie, een onderdeel van de wiskunde dat zich bezighoudt met eigenschappen van figuren die bij vervorming behouden blijven, en de Möbiusband (een topologisch verschijnsel) zijn zeer prominent aanwezig in het werk. Blob-achtige vormen, soms simpel en plat, soms extreem gecompliceerd en drie-dimensionaal waarbij het oog niet weet waar het het zoeken moet, vaak in harde kleuren waar dan de zachte overgangen in de kleuren mee contrasteren. Zachte overgangen die het plastische van de vormen een onwerkelijke uitstraling geven. Hij is een meester van de spray gun geworden. Escher heeft ook een beroemd Möbiuswerk gemaakt, het werk met de mieren 'Möbiusband II' getiteld, een werk dat Van Hanegem goed kent sinds zijn tienerjaren. Toch is het werk van Van Hanegem heel anders, zoals al gezegd: wel zeer precies en 'knap' maar harder, geen anekdote, minder 'leuk'.

Andratx, Mallorca, 2005, atelier van Van Hanegem in het Centro Cultural Andratx. Na een lang gesprek over zijn zeer ingewikkelde en toverachtige constructies en een behoorlijke teug uit z'n flesje bier zegt Van Hanegem achteloos 'eigenlijk had ik eerst wiskunde of architectuur willen gaan studeren'.

Berlijn 2019, atelier van Van Hanegem. Van Hanegem woont inmiddels permanent in Berlijn maar is ook veel in Vlissingen waar hij geboren en getogen is. Ergens rond 2010 is Van Hanegem opgebotst tegen K.O. Götz, de oude Duitse meester van de informele schilderkunst die in 2017 op 103-jarige leeftijd overleed (wie zegt dat kunst ongezonder is?). Het was een dreun van herkenning. Hier Van Hanegem zelf: altijd was ik begeistert van de taal der abstract-expressionisten maar Götz had dat handschrift dat ik meteen herkende. Van Hanegem herkende iets in Götz dat zijn fascinatie voor de wiskunde en topologie en z'n liefde voor de informele schilderkunst kon combineren. Wederom Van Hanegem zelf: In deze gesture-schilderkunst was er nog alle ruimte om de 'gestures' na te corrigeren, en helemaal in mijn eigen 'architectonische modellen' te implanteren. Na-corrigeren vraagt om enige uitleg. Van Hanegem is gek genoeg om met kleine penseeltjes de woeste verfuitspatingen te 'corrigeren' als het ware op microniveau te herboetsen, te re-plastificeren. Drang naar perfectie in het formele of een absolute wil om het beeld naar zijn hand te zetten, uiteraard het laatste.

In het atelier schilderen, af en waar nog aan gewerkt wordt. De duidelijk geometrische en architectonische modellen van vroeger zijn nu overgroeid of zwaar begroeid of overwoekerd door woeste kwaststreken die doen denken aan de verfuitspatingen van K.O. Götz. Bijna als bij ruïnes in een oerwoud of een bos. Je ziet duidelijk nog de sporen van een bouwsel, het skelet van het beeld, de kwaststreken hebben een even belangrijke functie, ze zijn samengevloeid. Er is sprake van een synthese, een nieuw geheel, waarin de kwaststreken, hoe paradoxaal ook, staan als een gebouw en niet als een neergekwakt verfonteluk. De kwaststreken zijn zelf architectuur geworden, naast, op en in het geometrische skelet. In Van Hanegems huidige werk voelen architectuur en geometrische modellen zich thuis in de chaos en de chaos zich thuis in de architectuur en de geometrie.

Amsterdam, 2020, Eenwerk Gallery, Hier wordt werk van Van Hanegem 'Dizziness as Illusion' gepresenteerd. Wat we zien is dat zijn fascinatie voor wiskunde, architectuur en het expressieve informele tot een volledige synthese zijn gekomen.

Van Hanegem staat met dit werk op het voorlopige hoogtepunt van zijn kunnen.

Han Schuil, Amsterdam 2020